

Секція 2

Економічна думка у ретроспективі

соціалістического общества. Частная собственность связана с индивидуализмом и эгоизмом, в то же время христианское православное общество стоит на коллективных началах, принципах дружбы и взаимопомощи. Частная собственность это – «разрушение души», «общая собственность» - формирование «соборной души».

В тоже время христианство, по мнению С. Булгакова, не связано с индивидуалистической экономикой, так же как и с социализмом. Главный вопрос стоит в «погружении в хозяйство до конца», не давать овладеть собою инстинктами стяжательства и накопления «живя в хозяйстве осуществлять свою свободу от хозяйства, подчинять его религиозным нормам». [4, с.231] Таким образом, христианство выступает общим религиозно-этическим принципом соединения необходимости и целесообразности.

Как видим, С. Н. Булгаков понимает «христианский социализм» и собственность как этико-религиозную систему ценностей, основанную на свободе, доброте и не стяжательстве. Что также подтверждается и отношением к «ссудному проценту» и «прибавочной ценности» сводя всю противоречивость в понимании этих категорий к чисто формальной стороне, а не к реальному противоречию. Реальные изменения он видит в полной ликвидации и переходе на новые принципы одинаковые и обязательные для всех.

Список использованной литературы

1. Булгаков С.Н. Краткий очерк политической экономии. /Булгаков С.Н. О рынках при капиталистическом производстве. М.: Астрель, 2006. – 528с.
2. Булгаков С.Н. Философия хозяйства М.: Наука, 1990. -412с.
3. Булгаков С.Н. О земледелии /Булгаков С.Н. О рынках при капиталистическом производстве. М.: Астрель, 2006. –528с.
4. Исупов К., И. Савкин Русская философия собственности (XVIII – XX вв.) СПб. СПб. "Ганза". 1993 с. -511с.

УДК: 330.341.1

*Чорнодон В.І., к.е.н.
Вінницький інститут економіки
Тернопільського національного
економічного університету*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СУЧАСНУ СИСТЕМУ ВЕДЕННЯ ГОСПОДАРСТВА

Термін «інвестиції», так як і поняття „інвестиційний процес”, „інвестування”, „інвестиційна діяльність”, з’явилися в теорії та практиці у нашій державі порівняно недавно (1985-1987рр.), але набули широкого розповсюдження та повсякденного вжитку у всіх сферах економіки. Вперше питання щодо

III Міжнародна науково-практична конференція
Сучасна економічна теорія та пошук
ефективних механізмів господарювання
Сімферополь, 11-12 березня 2010 р.

Секція 2 Економічна думка у ретроспективі

стимулювання інвестиційного процесу розглянуті у працях меркантилістів у XV-XVII ст., зокрема Т.Мена (1571-1641), Ж.Кольбера (1619-1683) та ін., які дотримувалися принципів, відповідно до яких джерелом багатства та інвестицій є торговий капітал, що формується завдяки успішно проведеним зовнішньоторговельним операціям, своїми новаторськими ідеями сприяли цілеспрямованим державним капіталовкладенням у мануфактурне виробництво, допоміжні галузі, науку та освіту, у розвиток промисловості і торгівельної інфраструктури.

Представники цієї школи вважали за необхідне проводити політику протекціонізму щодо імпорту товарів та інтенсивно інвестувати виробництво з метою збільшення експорту готової продукції, що приведе до збільшення грошового капіталу.

У подальшому французькі економісти другої половини XVII ст. – початку XVIII ст., фізіократи – Франсуа Кене (1694-1771), Жан Тюрбо (1727-1781) та інші, які розвиваючи свої ідеї, в основу їх поклали бачення землі як єдиного джерела багатства. Ф. Кене формує поняття „інвестиції” як суму початкових авансів або капітальних вкладень з метою одержання доходів, трактує інвестиції як необхідні для виробництва витрати, що визначають вартість товарів. Належну увагу він приділив авансуванню капіталу в сільськогосподарське виробництво, тобто став першим дослідником питань раціонального здійснення інвестицій в аграрну сферу.

Спроба визначити процеси інвестування як об’єктивно зумовлені дала змогу цьому відомому дослідникові зробити висновок, що інвестиції в сільське господарство є необхідною умовою збагачення суспільства. Дане твердження цілком справедливе, адже саме в аграрній галузі виробляються товари першої необхідності – продукти харчування та сировина для підприємств інших галузей економіки.

Новий напрям розвитку економічної теорії засновано Дж. Кейнсом у 30-ті роки XX ст. У цілому дана теорія Кейнса є протекціоністською, тому що пропагує захист національної економіки від іноземних інвестицій, які можуть стабілізувати механізм саморегулювання процесу економічного зростання, перешкоджати формуванню раціональної економічної структури, реалізації системи національних пріоритетів і зменшити інвестиційний попит на внутрішні національні капітали.

Провідною ідеєю теорією Кейнса є необхідність державного регулювання капіталістичної економіки, зокрема свідомого створення макроекономічних умов для економічного зростання через формування економічних механізмів залучення інвестицій у національне господарство. Кейнс уперше вказує на необхідність стимулювання інвестиційного процесу шляхом втручання держави в економіку через стимулювання попиту. Під інвестиціями Дж. Кейнс розуміє поточний приріст цінності капітального майна в результаті виробничої діяльності даного періоду. Це та частина доходу за даний період, яка не була використана для споживання. Важливу роль у розвитку інвестиційних процесів відіграє державне регулювання. Так, ще у XIX ст. Джон Кейнс уперше вказує на необхідність державного регулювання економіки, зокрема свідомого створення макроекономічних

Секція 2

Економічна думка у ретроспективі

умов для економічного зростання через формування економічних механізмів залучення інвестицій у національне господарство. Він звертає увагу на необхідність стимулювання інвестиційного процесу шляхом втручання держави в економіку через стимулювання ефективного попиту, визначальною складовою якого є інвестиційний попит (виробниче споживання), пропонує за допомогою грошово-кредитної та податково-бюджетної політики впливати на обсяги інвестицій, оскільки їх зростання сприятиме збільшенню зайнятості та споживчого платоспроможного попиту.

Наукові постулати Дж. Кейнса є актуальними і на нинішньому етапі розвитку народного господарства України, особливо галузей АПК. Доповнюючи концепції мультиплікатора і акселератора у сучасному трактуванні ці поняття стали дещо ширшими і взаємозалежними між собою, тому їх можна уніфікувати або синтезувати в одному понятті: інвестиційний мультиплікатор-акселератор – це зростання обсягів інвестування і пожвавлення відтворювальних процесів в економіці, які взаємно залежать від підвищення ефективності господарської діяльності підприємств, збільшення прибутків, доходів, амортизаційних відрахувань, ефективної державної фінансової і матеріальної підтримки, податкових й інших пільг цільового характеру тощо.

Послідовники Дж. Кейнса виходять з того, що причини циклічності розвитку економіки, а водночас і причини періодичних криз та безробіття полягають в „коливаннях динаміки інвестицій”. „Приватні інвестиції та державні витрати – ось ті сфери, де слід переважно шукати пояснення змін зайнятості та доходів”, - указував Е. Хансен. Вони надають капіталовкладенням властивість своєрідної незалежної змінної, від якої залежать інші змінні [119, с.74].

Ми дотримуємось думки, що на нинішньому етапі розвитку народного господарства України, особливо галузей АПК, досить актуальними виступають наукові постулати Дж. Кейнса, Е. Хансена та їхніх прибічників і послідовників. А доповнюючи концепції мультиплікатора і акселератора на сучасний лад ці поняття стали дещо ширшими і взаємозалежними між собою, що їх можна уніфікувати чи синтезувати в одному понятті: інвестиційний мультиплікатор-акселератор – це зростання обсягів інвестування і пожвавлення відтворювальних процесів в економіці, які взаємно залежать від підвищення ефективності господарської діяльності підприємств, збільшення прибутків, доходів, амортизаційних відрахувань, ефективної державної фінансової і матеріальної підтримки, податкових й інших пільг цільового характеру тощо.

У поглядах представників інституціональної теорії, зокрема у Артура Шпітгофа (1873-1938) зазначено, що спочатку існує період, протягом якого нагромаджуються великі маси позичкового капіталу, котрі не знаходять собі застосування, а потім настає період бурхливого інвестування. На його думку, імпульсом до кумулятивного інвестування є формування галузей, де отримуються надвисокі прибутки і котрі мають значні переваги перед іншими та у всесвітовому господарському просторі в цілому. Розвиток таких галузей ініціює нові потреби і підсилює попит на інвестиції. Мережею інвестування є процес інвестиційного

III Міжнародна науково-практична конференція

Сучасна економічна теорія та пошук
ефективних механізмів господарювання

Сімферополь, 11-12 березня 2010 р.

Секція 2

Економічна думка у ретроспективі

насичення. Джон Гелбрейт (1909 р. н.) підсумовує, синтезує і розвиває уже існуючі теорії інвестиційної діяльності. Він розробив синтетичну теорію, яка охоплювала всі найважливіші напрями інституціональних досліджень, і формулює загальну модель сприятливих умов діяльності корпорацій, виокремлюючи політичні, цивілізаційні, макроекономічні та глобальні складові.

За інституціональною теорією спочатку існує період, протягом якого нагромаджуються великі маси позичкового капіталу, які не знаходять застосування, а потім настає період бурхливого інвестування. При цьому, імпульсом до кумулятивного інвестування є формування галузей, де отримуються надвисокі прибутки, і які мають значні переваги перед іншими та у світовому господарському просторі в цілому.

Теорії міжнародного руху капіталів (кейнсіанська та інституціональна) базуються на макроекономічному аналізі. У цьому полягають головні переваги й недоліки зазначених теорій, які не враховують мотивів поведінки індивідуального інвестора в контексті міжнародної інвестиційної діяльності. Детально ці проблеми розглядає неокласична теорія (А. Маршалл, К. Віксель, Р. Солоу, Р. Лукас), основні засади якої сформульовано у ХХ ст. Представники цієї школи виходять з того, що зпоміж світових ринків саме ринок інвестицій має найдинамічніші характеристики. Збільшення підприємницьких капіталовкладень у ХХ ст. випереджало темпи зростання не тільки світового виробництва, а й обсягів міжнародної торгівлі. Неокласична теорія базувалась на ліберальних підходах і зосередила увагу на проблемах мотивації інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання.

Одним із перших узагальнив напрацювання представників класичної школи і намагався осягнути сутність і механізми міждержавного руху капіталів Дж. Міль. Він вважав, що "якби капітал переміщувався у в частини земної кулі з такою ж готовністю і за таких же незначних спонукальних мотивів, як він переміщується з однієї частини в іншу, якщо б виробники переводили свої фабрики в Америку або Китай завжди, коли у результаті цього можна було б зекономити хоча б невелику частину витрат, то розмір прибутку був би однаковим у всьому світі, а усі речі вироблялися б лише там, де при тих же витратах праці й капіталу можна виготовити їх у найбільшій кількості й найнижчій якості. Можливо, саме така тенденція й виявляється зараз: капітал стає все більш більш космополітичним"

Важливим чинником німецькі меркантилісти вважали обмеженість внутрішніх інвестиційних джерел, яка вимагає створення сприятливих умов для залучення іноземних капіталів навіть у в закриту національну економіку. Як і меркантилісти, монетаристи та кейнсіанці теж вважали, що міжнародний рух капіталу стає основою розвитку економік країн-реципієнтів, а до того ж позитивно впливає на соціально-економічні процеси в країнах-інвесторах. Проте, вони займали діаметрально протилежні позиції щодо механізмів урівноваження інвестиційного ринку та ролі державч у їхньому формуванні.

Монетаристи вважали, що торгівля й міжнародний рух капіталів є взаємозаними явищами, а ринок інвестицій є динамічнішим порівняно з товарним.

III Міжнародна науково-практична конференція

Сучасна економічна теорія та пошук
ефективних механізмів господарювання

Сімферополь, 11-12 березня 2010 р.

Досліджуючи питання загрози перенакопичення капіталу в середині країни, неокейнсіанці стверджували, що в разі перевищення розміру заощаджень над обсягами інвестицій, вивезення капіталу унеможлиблює або зменшує небезпеку його перенакопичення. На відміну від монстаристів, прибічники неокейнсіанської концепції міжнародного руху капіталу прямих іноземних інвестицій відводили провідну роль державі у пожеввленні та регулюванні інвестиційних процесів.

Деякі напрямки неокласичної теорії (позитивна теорія, нормативна теорія) акцентували увагу на деяких аспектах аналізу міжнародного руху капіталу. Недоліками обох підходів є те, що вони допускали наявність збалансованої торгівлі, тоді як функціонування транснаціональних фірм зумовлює виникнення потоків капіталів, що призводять до дисбалансу в торгівлі. Цей дисбаланс відображається в обмінних курсах та цінах.